

ΟΙ ΠΡΩΙΜΕΣ ΑΝΤΙΞΟΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ

Τσιαμούρα Μ., Λγος (ΥΙ), Ειδικευόμενη Ψυχίατρος, Ψυχιατρική Κλινική 414 ΣΝΕΝ

Ολοένα και περισσότερες μελέτες διεξάγονται με σκοπό τον προσδιορισμό των δομικών βλαβών που προκαλούνται στον ανθρώπινο εγκέφαλο, εξαιτίας των πρώιμων αντίξοων συνθηκών, κατά την διάρκεια της παιδικής ηλικίας. Γίνεται ανασκόπηση της πρόσφατης βιβλιογραφίας και συζητώνται προτάσεις αντιμετώπισης, καθώς και ενδεχόμενης πρόληψης.

► Οι πρώιμες αντίξοες συνθήκες είναι δυνατόν να αφορούν :

- την παιδική κακοποίηση (σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική κακοποίηση, εκμετάλλευση, παραμέληση)
- πιθανά στρεσογόνα γεγονότα (θάνατος – ασθένεια γονέα, διαζύγιο, αποχώρηση από την γονεϊκή οικογένεια, συνθήκες ζωής σε οικοτροφείο ή υιοθεσία, έλλειψη βιταμινών, παρουσία μέλους της οικογένειας που έχει φυλακιστεί, κ.α.)

► Διαταραχές που εκδηλώνονται κατά την διάρκεια της παιδικής ηλικίας και σχετίζονται με πρώιμες αντίξοες συνθήκες είναι οι ακόλουθες :

1. μειωμένη ικανότητα για ευχαρίστηση
2. σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς
3. μειωμένη αυτοεκτίμηση
4. απόσυρση, κατάθλιψη
5. εναντιωματική συμπεριφορά
6. μεγάλη διεγερσιμότητα
7. ΙΨΔ
8. αντιδραστική σεξουαλική δραστηριότητα
9. ανικανότητα να αγαπήσουν ή να εμπιστευτούν
10. αυτοκαταστροφική συμπεριφορά
11. διαταραχές ύπνου, τροφής
12. υπέρμετρη παθητικότητα
13. μαθησιακές δυσκολίες, δυσκολίες συγκέντρωσης

► Οι δομικές εγκεφαλικές βλάβες που προκαλούνται εξαιτίας των πρώιμων αντίξοων συνθηκών αφορούν :

- συρρίκνωση και δυσλειτουργία του μεσολοβίου
- μη φυσιολογική ανάπτυξη εγκεφαλικού φλοιού στο AP ημισφαίριο
- ανωμαλία ανάπτυξης και δυσλειτουργία στεφανοειδούς συστήματος
- συρρίκνωση του υποκάμπου
- εντόπιση ανωμαλίας στο ΗΕΓ που σχετίζεται με επιθετικότητα και τάσεις αυτοκαταστροφής

► Συχνές συνέπειες των πρώιμων αντίξοων συνθηκών κατά την ενήλικη ζωή είναι οι ακόλουθες :

- δυσκολία στην εγκαθίδρυση στενών διαπροσωπικών σχέσεων
- μειωμένη αυτοπεποίθηση
- αρνητική αντίληψη για τον περιβάλλοντα κόσμο
- εχθρική παθητική – επιθετική συμπεριφορά
- ανάπτυξη εξαρτητικών σχέσεων
- κατάθλιψη, άγχος, σεξουαλική δυσλειτουργία
- διαταραχή ύπνου, πρόσληψης τροφής
- ψυχοσωματικά συμπτώματα, μετατραυματικό σύνδρομο
- αντιμετώπιση άγχους με μη φυσιολογικούς τρόπους (κάπνισμα, αλκοόλ, χρήση ουσιών, κ.α.)
- άσκηση βίας στα πλαίσια της οικογένειας
- μεταιχμιακή διαταραχή προσωπικότητας

► Ως μέτρα αντιμετώπισης προτείνονται τα ακόλουθα :

- άμεση εισαγωγή στο νοσοκομείο κάθε παιδιού με υποψία κακοποίησης και ενημέρωση των αρμόδιων αρχών (εισαγγελέας, αστυνομία)
- παροχή βοήθειας στο παιδί και στην οικογένεια από διεπιστημονικές ομάδες ειδικών (παιδοψυχίατροι, παιδοψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, παιδίατροι, νομικοί)
- ψυχοδιαγνωστική εκτίμηση γονέων και παιδιού
- μεταφορά του παιδιού σε ασφαλές πλαίσιο διαμονής (αν κριθεί αναγκαίο)
- ψυχοθεραπευτική βοήθεια παιδιού και γονέων
- διευθέτηση νομικών ζητημάτων (όπως αφαίρεση επιμέλειας από τους γονείς)

► Σε επίπεδο πρόληψης κρίνονται σκόπιμα τα εξής :

• Πρωτογενής πρόληψη :

- ανάπτυξη κοινωνικής πολιτικής με σκοπό την ενίσχυση οικογενειών χαμηλού εισοδήματος, τόσο με προγράμματα γενικά (μείωση της ανεργίας, οικονομική ενίσχυση), όσο και με παροχή ειδικότερων υπηρεσιών (δημόσιοι βρεφονηπιακοί σταθμοί, κοινοτικά κέντρα συμβουλευτικής και στήριξης)
- ανάπτυξη προγραμμάτων κοινωνικής ευαισθητοποίησης για την τροποποίηση στάσεων και αντιλήψεων που ενθαρρύνουν την κακοποίηση (αποδοχή άσκησης σωματικής βίας, το απαραβίαστο των ενδο-οικογενειακών υποθέσεων)
- προγράμματα οικογενειακού προγραμματισμού για την πρόληψη ανεπιθύμητων κυήσεων που οδηγούν σε ανεπιθύμητα παιδιά
- ψυχο-εκπαιδευτικά προγράμματα ανάπτυξης γονεϊκών ικανοτήτων για μελλοντικούς ή νέους γονείς
- εντοπισμός γονέων / οικογενειών «υψηλού κινδύνου» και παραπομπή τους σε προγράμματα ψυχολογικής στήριξης και ανάπτυξης γονεϊκών ικανοτήτων

• Δευτερογενής πρόληψη :

- ευαισθητοποίηση και επαγρύπνηση του κοινού και των φορέων που ασχολούνται με παιδιά (εκπαιδευτικοί, παιδίατροι, κ.α.) με σκοπό την έγκαιρη αναγνώριση και παραπομπή για βοήθεια παιδιών και οικογενειών «υψηλού κινδύνου»
- τροποποίηση της υπάρχουσας νομοθεσίας με σκοπό να ενισχυθεί η υποχρεωτική αναφορά περιστατικών κακοποίησης στις αρχές και να επιλύονται εγκαίρως οι υποθέσεις κακοποίησης και γονεϊκής επιμέλειας από τις αρμόδιες αρχές
- ανάπτυξη καταλλήλων δομών φιλοξενίας του παιδιού, όταν κρίνεται σκόπιμη η απομάκρυνσή του από τους βίαιους γονείς (θετές οικογένειες, στέγες νέων, κατάλληλα θεραπευτικά κέντρα/κοινότητες, κ.α.)

► Ενδεικτική βιβλιογραφία :

- Martin H. “Scars that Won’t Heal: The Neurobiology of Child Abuse”, Scientific American, March 2002
- McLean Researchers Document Press Release. “Brain Damage Linked to Child Abuse and Neglect”, December 2000
- Γιωτάκος Ορέστης, Πρεκατέ Βικτώρια, «Σεξουαλική κακοποίηση, μυστικό όχι πιά!» Ελληνική εταιρεία μελέτης και πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2006
- Διονυσόπουλος Ηλίας, Κακοποίηση των παιδιών : ένα κοινωνικό φαινόμενο όπως εμφανίζεται σήμερα, <http://www.imlarisis/gr/main.php?1618more=1>
- Καραγιαννοπούλου – Κόγιου Σοφία, Η κακοποίηση του παιδιού, <http://www.socped.gr/conferences/crete-18th/presentations>